

Willem Emile van Put

Een onvolledige biografie

WILLEM EMILE VAN PUT

Een onvolledige biografie van een Rijksambtenaar in het voormalige Nederlands-Indië, het voormalige Nederlands Nieuw-Guinea en in Nederland (geboren op 4 september 1910 in Tjipendeng, voormalig Nederlands-Indië en overleden op 18 mei 1996 in Leidschendam-Voorburg, Nederland)

Opgetekend door **Mr.dr.s. J.(Sjef) H. van Put**

www.booksupport.nl

© 2021, Mr.dr.s. J.(Sjef) H. van Put

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

VOORWOORD	7
1 GEBOORTE EN DE EERSTE LEVENSJAREN	9
2 DE PERIODE NA DE MIDDELBARE SCHOOL	12
3 PERIODE VAN KRIJGSGEVANGENSCHAP EN BETROKKENHEID BIJ DE BOUW VAN DE BIRMA SPOORLIJN	20
4 PERIODE NA BEËINDIGING VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG	22
5 PERIODE 1949 TOT 1963	87
6 MIJLPALEN	108
7 EPILOOG	136

VOORWOORD

Eind 2012 heb ik een begin gemaakt met het schrijven van dit boek. Door een echtscheiding is het blijven liggen. Van mijn stiefmoeder Selma van Wijk kreeg ik alle documenten die mijn vader gedurende zijn leven had bewaard mee. Ik heb ze recent gescand. Ze zijn als bijlagen bij dit boek gevoegd, mede als bewijs en onderbouwing van zijn levensloop.

1 | GEBOORTE EN EERSTE LEVENSJAREN

Uit een uittreksel (zie bijlage 1) uit het geboorteregister van 1910 van Poerwakarta (vallend onder de Residentie Batavia) blijkt dat Willem Emile van Put is geboren in Tjipeundeuj¹ op 4 september 1910 om drie uur in de middag. Zijn moeder was de Inlandsche vrouw Ngadina. Zijn vader was Emile Juliën Adrianus van Put. De aangifte van de geboorte vond plaats op woensdag 2 november 1910 bij Leopold Hendrik Zeemeijer, buitengewoon ambtenaar van 'den Burgerlijken Stand te Poerwakarta, bij verhindering van den gewone ambtenaar van den Burgerlijken Stand wegens ambtsbezigheden'. Bij de aangifte verklaarde Emile Juliën Adrianus van Put² dat kind (Willem Emile) als het zijne³ te erkennen. Uit de akte blijkt dat Ngadina bij de aangifte aanwezig was en dat zij verklaard heeft in de erkenning toe te stemmen. De akte is in de Maleische taal ondertekend met uitzondering van Ngadina. Zij verklaarde, volgens genoemde buitengewoon ambtenaar van den Burgerlijken Stand te Poerwakarta, 'de schrijfkunst niet machtig te zijn'. De aangifte van de geboorte is geschied in tegenwoordigheid van Carel de Witt, toen oud dertig jaar, van beroep Werkbaas bij den Waterstaat te Poerwakarta en van Frederik Boekhold, toen oud twee en der-

---

1) Mijn vader is in 1956 geridderd. Op zijn oorkonde is vermeld dat hij in Poerwakarta is geboren. Dat is blijkens zijn geboorteakte onjuist. Hij vertelde mij dat zijn moeder uit de dessa (dorp) kwam. Zeer waarschijnlijk is Tjipeundeuj een dorp geweest. In de Internet zoekmachine Google is Tjipeundeuj niet te vinden.

2) Emile Juliën Adrianus van Put is in de registers van de Burgerlijke Stand van het voormalig Nederlands Indië niet te vinden. Zie daarvoor de Family Tree of Van Put van juli 2020. Dit 'document' is opgenomen in Bijlage 2.

3) Mijn vader was hier niet zo blij mee. Volgens hem werden buitenechtelijke kinderen min of meer uitgestoten c.q. als minderwaardig beschouwd.

tig jaar, van beroep klerk op het Assistent-Residentiekantoor te Poerwakarta. Beide getuigen woonden in Poerwakarta. Zoals aangegeven heb ik de oorspronkelijke geboorteakte niet, maar een uittreksel. Dit uittreksel is afgegeven op 8 augustus 1928 door August Joseph Martherus, (ook) buitengewoon ambtenaar van den Burgerlijken Stand te Poerwakarta, 'bij verhindering wegens andere ambtsbezigheden van den gewoon ambtenaar.' Het uittreksel is eveneens ondertekend door de President van een Raad van Justitie te Batavia, H. Oele.

Blijkens aantekeningen op een aantal foto's⁴ waarop Willem Emile van Put is afgebeeld en gebaseerd op herinneringen van mijzelf, was de roepnaam van mijn vader Wil of Willy.

Van de eerste levensjaren van mijn vader is mij niets bekend. Waarschijnlijk heeft hij in Tjipeundeuj gewoond samen met zijn vader en zijn moeder. Wat hij mij wel ooit heeft verteld is dat zijn vader rood haar, een rode snor en groene ogen had. Het groen van zijn ogen heb ik terug zien komen bij mijn dochter Florence Sophia⁵ Eleonora Yvette. Op haar kom ik nog terug.

Mijn vader heeft de z.g. driejarige Mulo gedaan. Dat blijkt uit een getuigschrift met bij behorende cijferlijst (zie bijlage 3). Over die schoolperiode heeft hij mij het een en ander verteld. Zo mocht hij niet naar de HBS (Hogere Burger School) vanwege zijn afkomst, d.w.z. als zoon van een blanke Nederlandse vader en een Inlandse moeder. Daar was hij niet zo blij mee. Hij wilde immers heel graag

---

4) Ik heb erg weinig foto's van mijn vader. Ook deze zijn in dit boek opgenomen, met een toelichting in het Engels.

5) Ik heb mijn dochter vernoemd naar mijn moeder Sophie Theodora van Put – van Motman, maar heb daarbij tot voor kort altijd aangenomen dat de eerste voornaam van mijn moeder ook Sophia was. Maar dat is niet zo. De eerste voornaam van mijn moeder is dus Sophie!

naar de HBS. Ambitieuus als hij was wilde hij met de beste cijfers het MULO 3 diploma halen. Hij vertelde dat hij altijd voor wilde zijn op zijn klasgenoten en haalde zijn kennis en vaardigheden uit lesboeken die speciaal voor de HBS waren geschreven. Desondanks waren zijn schoolresultaten gemiddeld met uitschieters voor Meetkunde en Tekenen. Hij vertelde mij dat hij in de periode vóór de Tweede Wereld Oorlog schilderde met olieverf, vooral landschappen. Maar al zijn werken zijn in de oorlog verloren gegaan. Wat verder opvalt aan zijn cijferlijst is dat hij moeite had met lezen en met Fransch (tegenwoordig heet dat Frans). Zijn ambitie blijkt ook uit het feit dat hij 13 vakken deed, waaronder een niet verplicht vak als Frans. Hij vertelde mij dat Frans een belangrijke taal was in de Post- en Telegrafie wereld en dat zijn vrouw hem gelukkig met Frans kon helpen, omdat zij een beter cijfer voor Frans had. Uit het getuigschrift blijkt dat mijn vader op school is geweest in Bandung en wel op de openbare Mulo-afdeeling der Algemeene Middelbare school te Bandoeng. Deze school was gelegen aan de Pasteurweg in Bandoeng. Ook op genoemd getuigschrift is vermeld dat Willem Emile van Put is geboren te Poerwakarta, maar dat is in strijd met hetgeen op het uittreksel van de geboorteakte is vermeld! Tenslotte valt op dat mijn vader geen eind examen MULO 3 heeft gedaan, maar een getuigschrift heeft gekregen, waarbij een cijferlijst is gevoegd 'ten bewijze, dat hij de derde klasse der openbare Mulo-afdeeling van de Algemeene Midelbare School met vrucht heeft doorlopen.'

2 | DE PERIODE NA DE MIDDELBARE SCHOOL

Op 30 oktober 1929 trad Willem Emile van Put in het huwelijk met Sophie Theodora van Motman. Zie bijlage 4. Uit het betreffende uittreksel uit het Register tot inschrijving der acten van Huwelijken en Echtscheidingen gehouden te Bandoeng in het jaar negentien honderd negen en twintig No. 214 is veel informatie te halen over Willem Emile van Put, maar ook over mijn moeder Sophie (roepnaam Fietje) Theodora van Motman. Zo is in het uittreksel te lezen dat Willem Emile van Put is geboren in Tjipendeng, dat hij ten tijde van het huwelijk 19 jaar oud was en dat hij Aspirant ambtenaar der vierde klasse bij de Post Telegraaf en Telefoondienst (PTT) was en dat hij toen woonde in Bandoeng. Hij blijkt ook erkend te zijn door Emile Juliën Adrianus van Put. Dat betekent volgens mij dat zijn moeder (de Inlandsche vrouw) Ngadina en zijn vader Emile Juliën Adrianus, niet gehuwd waren. Zouden zij dat wel zijn, dan was erkenning niet nodig.

Mijn vader heeft mij ooit verteld dat hij was aangesproken, omdat hij een buitenechtelijk kind was en daarom in die tijd moeilijk aan een baan kon komen. Dat hij een halfbloed was, d.w.z. een kind van een blanke (belanda) Hollandse man en een Javanse vrouw uit de dessa, had volgens hem ook tegen hem gewerkt. Ten tijde van de huwelijksvoltrekking van mijn vader en moeder, woonden zijn vader en moeder in Tjitjalengka. Beiden hadden toen geen beroep.

Uit het uittreksel blijkt dat mijn moeder Sophie Theodora van Motman is geboren in Maswati (Bandoeng). Ten tijde van het huwelijk met Willem Emile van Put was zij ook negentien jaar oud. Zij was

toen tijdelijk waarnemend adjunct Commies bij dezelfde Post Telegraaf en Telefoondienst als mijn vader. Ik trek daaruit de conclusie dat mijn vader en moeder elkaar bij de PTT in Bandoeng hebben leren kennen, hoewel ik ze zelf daarover nooit heb horen vertellen. In het uittreksel is ook vermeld dat Sophie Theodora van Motman de dochter is van Theodorus Gerardus van Motman van beroep Kleinlandbouwer en de Inlandsche vrouw Liza zonder beroep. Zij woonden toen in Sasaksaät bij Bandoeng.

Uit het uittreksel van de geboorteakte van Sophie Theodora van Motman blijkt dat ook zij een erkend kind is. Kennelijk is zij ook een buitenechtelijk kind. Theodorus Gerardus van Motman was geen blanke (belanda), maar van gemengd Hollands en Javaans bloed. Op de familie Van Motman kom ik later in dit boek terug, wanneer ik inga op de levensgeschiedenis van mijn moeder Sophie Theodora van Put – van Motman.

Op het moment van de huwelijksvoltrekking was de vader van mijn vader, mijn grootvader dus, 53 jaar oud. Theodorus Gerardus van Motman was toen 47 jaar oud. Zijn vrouw Liza was 42 jaar oud.

Emile Gustaaf Bons was de buitengewoon ambtenaar van de Burgerlijke Stand die het huwelijk van mijn ouders heeft voltrokken. Getuigen bij de huwelijksvoltrekking waren Armand Helmond van Polanen Petel, toen 27 jaar oud en van beroep laadmeester bij de Staatsspoorwegen en Alfons Amandus Eduardus Simon, toen eveneens 27 jaar oud en van beroep Stationsklerk (waarschijnlijk van het Station Bandoeng dat ook onder de Staatsspoorwegen viel). Zij woonden toen beiden in Bandoeng. Deze getuigenverklaringen zijn als volgt geformuleerd: 'Gedaan te Bandoeng in het gebouw van de acten van den Burgerlijken Stand worden opgemaakt in tegenwoordigheid van etc'. De huwelijksakte is niet ondertekend

door de moeder van Sophie Theodora van Motman, 'die heeft verklaard de schrijfkunst niet machtig te zijn'.⁶

Mijn vader adviseerde mij ambtenaar te worden. Dat was het beste om financieel rond te komen en om later een welvaartsvast pensioen te krijgen. Maar hij legde mij uit dat zijn vader aan de Staat heeft moeten betalen om hem ambtenaar te laten worden. Hij blijkt ook toelating te hebben gevraagd om een opleidingscursus voor ambtenaar te mogen volgen. Zie bijlage 5. Uit deze brief blijkt dat mijn vader op dat moment (24 mei 1928) inwoonde bij de fam. C. Gerrmann⁷. Naar aanleiding van zijn verzoek ontving hij een z.g. Akte van verband. Zie bijlage 6. Mijn vader heeft een handgeschreven aantekening gemaakt bij de categorie controleur in die zin dat die mogelijk kon worden aangepast. Met brief van 4 juni 1928 werd Willem Emile van Put toegelaten tot de opleidingscursus voor ambtenaar bij de PTT te Bandoeng. Zie bijlage 7. Hij kreeg voor het volgen van de opleiding een daggeld van 3 gulden. In die tijd kostte een ei 0,05 cent! Vergeleken met de huidige tijd zou mijn vader begonnen zijn met ca. € 400,- per maand, een inkomen waarvan je geen gezin kan onderhouden!

Op 8 juni 1928 heeft mijn vader de eed afgelegd als ambtenaar bij de PTT in Bandung. Zie bijlage 8.

---

6) De moeder van Willem Emile van Put, Ngadina, kon ook geen Nederlands schrijven. Waarschijnlijk heeft zij wel Nederlands kunnen lezen. Willem Emile had op school een onvoldoende (5) voor lezen. Misschien heeft zijn moeder geen verhalen voorgelezen, omdat zij moeite had met de Nederlandse Taal, maar bewijzen heb ik daarvoor niet kunnen vinden.

7) In de 50tiger jaren van de vorige eeuw kwam ik een zekere Onnie Noordermeer - Gerrmann tegen. Ik moest haar van mijn vader aanspreken met Tante. Later bleek zij een nicht van mijn vader te zijn. Ik vermoed dat C. Gerrman de vader van Tante Onnie was, maar ben daar niet zeker over. Van de fam. C. Gerrmann heb ik niets op het Internet kunnen vinden.

Willem Emile is officieel in dienst getreden bij de PTT in Bandung op 25 juni 1928. Zie bijlage 9.

Begin 1928 is mijn vader medisch gekeurd. Dat moest gebeuren wilde hij worden toegelaten tot de opleidingscursus van ambtenaar bij de PTT te Bandoeng. Met verzoekschrift van 17 mei 1929 heeft mijn vader verzocht te worden toegelaten tot deze cursus. De toelating is bevestigd bij beschikking van 25 juni 1928. Zie bijlage 10. Ten tijde van zijn verzoekschrift woonde hij in Tjitjalengka. De beschikking is verzonden naar W. Wauters, Smaragdweg 91 te Bandoeng. Kennelijk was mijn vader verhuisd naar een andere familie dan de familie Gerrmann.

Eind juli 1929 kreeg mijn vader zijn eerste loonsverhoging. Hij ging 10 gulden per maand meer verdienen. Zie bijlage 11. Zie ook de motivering: 'Overwegende, dat de na te noemen persoon voldoet aan de voorwaarde van voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting'.

Op 19 mei 1930 is mijn vader formeel overgeplaatst van de Post- en Telegraafschool⁸ te Bandoeng naar het Post- en Telegraafkantoor in Bandoeng. Zie bijlage 12.

Bij besluit van de Directeur van Gouvernementsbedrijven van 18 juni 1930 werd W.E. van Put benoemd tot tijdelijk waarnemend ambtenaar 4de klasse. Wat salaris betreft ging hij erop vooruit van f 110,- naar f 160,-, een salarisverhoging van 45%. Zie bijlage 13.

Op 19 juni 1930 werd mijn vader definitief geplaatst bij de Post-, Telegraaf- en Telefoondienst te Bandoeng. Zie bijlage 14.

---

8) Mijn vader vertelde mij toen ik ongeveer twaalf jaar oud was, dat hij de z.g. Morse code beheerste. In die tijd werden immers vele boodschappen via de telegraaf verzonden door middel van deze code met een z.g. 'sleutel'.

Bij beschikking van 5 juni 1931 werd mijn vader definitief aange-
steld als ambtenaar 4e klasse bij de PTT in Bandoeng. Zie bijlage 15.

Bij beschikking van 3 juli 1931 kreeg mijn vader f 10,-- per maand
meer salaris. Zie bijlage 16.

Hetzelfde gebeurde op 25 juni 1932 bij beschikking van diezelfde
datum. Zie bijlage 17. Het salarisniveau van mijn vader kwam op
f 170,-- per maand.

Bij beschikking van 3 juli 1933 werd het salaris van mijn vader op-
nieuw verhoogd en wel met f 30,-- per maand. Het niveau steeg
hiermee naar f 200,-- per maand. In die tijd een vorstelijk salaris voor
een ambtenaar. Ik herhaal hierbij dat destijds een kippenei f 0,005
(een halve cent) kostte! Een kippenei in Nederland kost op dit mo-
ment € 0,15, omgerekend in guldens ca. f 0,40 (40 cent). Zie bijlage
18.

Bij beschikking van 16 maart 1934 is mijn vader overgeplaatst van
het post- en telegraafkantoor naar het telefoonnet. Zie bijlage 19.

Op 23 maart 1934 heeft mijn vader een beschikking ontvangen
waarbij zijn salaris is gekort met 17%. Waarschijnlijk is dit veroor-
zaakt door de wereldwijde financiële crisis, de z.g. beurscrach van
1933. Zie bijlage 20. In zijn functie trad verder geen wijziging op. Hij
bleef ambtenaar 4e klasse.

Blijkens een uittreksel van de doopakte (ex Libro Baptizatorum Sta-
tionis, quae est Bandoeng in insula Java) van de Praefectura Apos-
tolica (waarschijnlijk Rooms Katholiek) te Bandoeng is mijn vader
op 18 mei 1934 gedoopt. De akte vermeldt dat mijn vader de zoon
(Filius) is van Emile J.A. van Put en Ngadina. Doopvader was M. Nil-
lesen O.S.T. Zie bijlage 21.

Hier hoort het volgende verhaal bij. De grootvader van Willem Emile van Put was Hugo Adrianus van Put. Hugo Adrianus is geboren in Ottoland op 23 maart 1828. Ottoland is thans een onderdeel van de gemeente Schoonhoven, gelegen in de Alblasserwaard, dat weer onderdeel is van de Provincie Zuid-Holland, Nederland. Hugo Adrianus was Nederlands Hervormd. Hij was beëdigd gouvernements landmeter en privé hoofdonderwijzer in Soerakarta. Soerakarta is gelegen op het eiland Java van de Republiek Indonesië. Hij trouwde in Rembang (eiland Java van de Republiek Indonesië) op 6 november 1862 met Clara Elisabeth Warnars. Zij is geboren in Rembang op 31 augustus 1839 en is gestorven op 13 september 1901. Hugo Adrianus stierf op 15 oktober 1877. Ik concludeer uit deze informatie dat Willem Emile zijn grootouders niet heeft gekend, want Willem Emile is immers geboren op 4 september 1910. Mijn vader heeft mij meerdere keren verteld dat wij uit een onderwijzersfamilie komen. Kennelijk doelde hij op vorenstaande informatie. Voorts meldde hij dat zijn grootvader, mijn overgrootvader leraar is geweest aan de Rijks HBS in Bandoeng, maar dat verhaal heb ik niet kunnen verifiëren.

De reden waarom hij Rooms-Katholiek is geworden vertelde hij mij ook. Hij had zo'n bewondering waarop mijn moeder haar Katholieke geloof beleed en uitdroeg⁹, dat hij besloot zelf Rooms-Katholiek te worden. Daar hoorde volgens de ritens van de Katholieke Kerk bij dat je dan ook Rooms-Katholiek gedoopt moet worden. Dat doopsel is vastgelegd in een doopakte. Deze akte is geheel in het Latijn opgesteld. Zie nogmaals bijlage 21.

---

9) Mijn vader vertelde dat mijn moeder zeer vroom was en ok voorzitter is geweest van de plaatselijke (Riouw?) vrouwelijke congregatie, dat hij besloten heeft zelf ook Rooms-Katholiek te worden.

Bij beschikking van 28 juni 1934 werd de salariskorting bevestigd. Zie bijlage 22.

In 1935 ging het economisch kennelijk weer wat beter met de financiën van het Gouvernement en dus van de PTT. Dat blijkt uit de beschikking die mijn vader op 29 juni 1935 heeft ontvangen. Zie bijlage 23. Mijn vader kreeg een salarisverhoging van f 25,- per maand.

Een en ander is bevestigd bij beschikking van het Hoofd van de PTT te Bandoeng van 31 december 1935. Zie bijlage 24.

Met beschikking van 24 januari 1936 is mijn vader overgeplaatst van het telefoonnet van Bandoeng naar het post- en telegraafkantoor van Djokjakarta. Zie bijlage 25. Op de achterzijde van de beschikking heeft mijn vader met potlood enkele aantekeningen gemaakt. Voor zover ik die kan ontcijferen staat er het volgende: 18-2-36, 456 geadviseerd, a/Reiswezen, Semarang, 15 April 36.

Bij besluit van het Hoofd van de PTT te Bandoeng van 31 december 1936 zijn de inkomsten van W.E. van Put met ingang van 1 januari 1937 vastgesteld. Zie bijlage 26.

Met ingang van 1 januari 1938 werd W.E. van Put benoemd tot waarnemend bedrijfsambtenaar, zeer waarschijnlijk bij het PTT kantoor in Djokjakarta. Hij ging fors vooruit wat betreft bezoldiging. Zie bijlage 27.

Op 4 maart 1938 is mijn vader overgeplaatst van het post- en telegraafkantoor van Djokjakarta naar het post- en telegraafkantoor van Bataviacentrum. Zie bijlage 28.

Rond 1 juli 1940 heeft W.E. van Put een bezoldigingsbesluit ontvangen m.b.t. zijn functie als bedrijfsambtenaar bij het post- en telegraafkantoor te Bataviacentrum. Zie bijlage 29.

Van de periode juli 1940 tot het moment van het uitbreken van de Tweede Wereld Oorlog in het voormalig Nederlands Indië, op 10 en 11 januari 1942, ontbreken documenten in de documenten die W.E. van Put heeft nagelaten. Ik heb over deze periode niet van mijn vader, moeder en broers en zus die vóór de Tweede Wereld Oorlog in het voormalig Nederlands Indië zijn geboren, noch mondelinge, noch schriftelijke informatie gekregen. Allen zijn inmiddels overleden.

3 | PERIODE VAN KRIJGSGEVANGENSCHAP EN BETROKKENHEID BIJ DE BOUW VAN DE BIRMA SPOORLIJN

Wat ik heb kunnen vinden via het Internet is de interneringskaart van het Japanse leger. Zie bijlage 30. Uit de gegevens die op die kaart zijn vermeld blijkt het volgende. Zijn militaire rang was Sergeant 2e klasse bij de Infanterie. Hij is lid geweest van de 5e Infanterie Brigade van Semarang. Ten tijde van zijn gevangenneming was hij ingekwartierd in de Kazerne van Bandoeng. Hij is krijgsgevangen¹⁰ gemaakt op 8 maart 1942. Zijn vaders naam op de kaart vermeld is van Put, E.J.A. Zijn moedersnaam: Ngadinah (h op het eind is onjuist). Als geboorteplaats is vermeld Poerwakarta. Eerder heb ik aangegeven dat ook dat onjuist is. Verder is het beroep (occupation) van W.E. van Put vermeld: Bedrijfsambt. P.T.T. Bate.

---

10) Op 1 mei 2016 heb ik in het TV programma Boeken (interviewer Jan van Kan) een gesprek met Alfred Birney, auteur van het boek 'De tolk van Java', gezien. Het ging over zijn Indische vader die verschillende oorlogen heeft meegemaakt (tweede wereld oorlog, Politionele Actie, de Bersiap (Indonesische revolutie) en de Indonesische Onafhankelijkheidsstrijd). Hij heeft daar behoorlijke trauma's aan overgehouden. Het gesprek deed mij denken aan de elk jaar terugkerende angsten die mijn vader overkwamen. Hij had zwart water koorts gehad (het laatste stadium van Malaria). Hij spookte dan door het huis aan de Van Lodensteynstraat 36 in Delft. Ik kan mij herinneren dat ik rode sporen aantrof op de ramen van de slaapkamer. Achteraf denk ik dat het bloedsporen moeten zijn geweest. Mijn vader sprak zelden of nooit over zijn beleving van de Tweede Wereldoorlog. Hij is ongeveer 6 jaar geïnterneerd geweest aan de Birma Spoorweg. Hij vertelde dat elke biel van de spoorlijn één dode was. Volgens hem zijn de meeste doden niet gevallen door honger, uitputting of executie, maar doordat zij werden bedolven onder het zand na de bombardementen door de geallieerden. Die dachten dat de mensen die aan de spoorweg werkten Japanners waren. De mannen aan de spoorlijn waren niet te herkennen, omdat ze allemaal met ontbloot bovenlijf liepen en een lendendoek.

Tot slot is in de kolom 'Destination of Report' geschreven naar wie deze informatie is gezonden: Echtgen(oot): van Motman S.Th., Boemidjo Kidoel 15 Djocja. Veel van de tekst op de interneringskaart is overigens in het Japans geschreven en kan ik niet ontcijferen omdat ik geen Japans kan lezen of schrijven.

4 | PERIODE NA BEËINDIGING VAN DE TWEEDE WERELD OORLOG

Het besluit van de Directeur van Verkeer en Waterstaat van 27 juni 1946 bevat interessante informatie over W.E. van Put, niet alleen dat hij in aanmerking kwam voor een periodieke verhoging van zijn bezoldiging (f 320,-- per maand) als bedrijfsambtenaar bij de P.T.T.-dienst, maar ook andere interessante informatie. Zie bijlage 3.

Uit dit document blijkt dat mijn vader is geplaatst bij het post- en telegraafkantoor Tandjongpinang¹¹ (later bekend als Riouw). Uit het document blijkt ook een grote toename van de bureaucratie. Immers een afschrift van het besluit is o.a. gezonden naar de Algemeene Rekenkamer, den Directeur van Financiën, de Personeelsadministratie van het Dept van Financiën, het Hoofd Algemeene Personele Zaken, het Dept van Verkeer en Waterstaat (PZ) en de Indische Pensioenfondsen te Bandoeng (2-voud).

Bij besluit van de Directeur van Verkeer en Waterstaat van 27 juni 1946 kreeg mijn vader een nieuwe maandelijkse bezoldiging van f 292,50 per maand. Zie bijlage 32. Hij bleef geplaatst in Tandjongpinang.

Bij besluit van genoemde directeur van 1 november 1946 werd mijn vader benoemd tot tijdelijk waarnemend controleur van de P.T.T. Zie bijlage 33. Hij werd dus bevorderd en kreeg ook de daarbij behorende bezoldiging van f 360,-- per maand, een forse salaris verhoging dus.

---

11) Dit kantoor was gevestigd voor de Riouw Archipel, een gebied van tientallen eilanden, gelegen tussen Indonesië en Singapore, met een oppervlak dat even groot is als het landoppervlak van Nederland.

Rond eind januari 1947 heeft het K.N.I.L. de periode dat mijn vader krijgsgevangen is geweest formeel en financieel afgerekend. Zie bijlage 34. Het betreffende controleblad bevat een schat aan informatie over hem, zijn vrouw en zijn toenmalige vier kinderen. Ik loop de informatie even door. Mijn vader was lid van het Garnizoen van Tandjongpinang. Zijn landaard was Europees. Zijn rang was militair sergeant. Zijn algemeen stb.(?) nr. was 37710¹². Het controleblad meldt dat hij op 24 januari 1947 5 jaar in militaire dienst was. Hij was op dat moment gehuwd met Sophie Theodora van Motman. Hij heeft op dat moment vier kinderen, Hugo Adrianus (16 jaar), Johan (15 jaar), Jeanette Angeline (14 jaar) en Walter (12 jaar). Het waren allemaal wettige kinderen. Verder zijn de inkomsten en inhouding vermeld die bij de rang van sergeant. Volgens het controleblad was mijn vader ingevolge het besluit Clg.ddd.10 juli 1946 nr.Kab/702¹³ per die datum met groot verlof gestuurd. Er waren 2 Rapwi betalingsboekjes bijgevoegd. Op de achterzijde van het controleblad blijkt dat mijn vader een totale achterstallige bezoldiging van f 3707,44 heeft ontvangen voor de maanden juli tot en met december 1945 en de maanden januari tot en met juli 1946. Totaal 13 maanden. Dat vind ik merkwaardig. Hij is immers 5 jaar in dienst geweest van het K.N.I.L., d.w.z. 60 maanden. Ik concludeer dat hij recht had op 47 maanden soldij ten bedrage van f 13.403,82 (prijspeil 1947).

Op 22 januari 1947 is de bezoldiging van mijn vader verhoogd naar f 400,- per maand. Zie bijlage 35.

Bij besluit van 2 oktober 1947 heeft het Hoofd van de Post-, Telegraaf- en Telefoondienst van Batavia Centrum W.E. van Put defini-

---

12) Dit nummer kende hij uit zijn hoofd. Hij heeft het altijd onthouden. Hij had overigens één tattoo, een kleine 'w' op de binnenkant van zijn linker onderarm.

13) Ik heb deze en andere afkortingen niet kunnen ontcijferen.

tief belast met het beheer van het PTT kantoor te Tandjongpinang. Tevens werd bij dat besluit E.A. Mehlbaum¹⁴, tijdelijk waarnemend controleur 1ste klasse P.T.T. overgeplaatst van het PTT kantoor te Tandjongpinang naar het Hoofdkantoor te Bandoeng. Zie bijlage 36.

Mijn vader is op 2 juli 1947 beoordeeld. Door wie is onbekend. Zie bijlage 54. In het belang van zijn levensverhaal is het van belang de inhoud van die beoordeling hieronder weer te geven.

'Als Comptabele opgetreden op 6/5/4.

Dienstuitoefening: "Goed".-

De heer van Put is een secuur, ijverig en plichtsgetrouw werker, die de kantoorchef in de moeilijke periode van de heropbouw van de P.T.T.-dienst in Riouw uitstekend ter zijde heeft gestaan. Vooruitlopend op een dzz. (dezerzijds?) voorstel aan her. Hept tot wijziging van de formatie van Tpi (Tandjongpinang?), waarbij o.m. (onder meer) wordt betoogd en met het beheer in stede van een Ctr (Controleur) 1e klas, een Controleur te belasten, wordt aangekend dat naar mijn overtuiging aan de Ctr van Put het kantoorbeheer kan worden toevertrouwd, met dien verstande dat hij dan vooraf t.a.v. de administratie en de naar alle waarschijnlijkheid binnenkort te voeren landskas- en postwisseldiensten nog door Mehlbaum wordt ingewerkt.

---

14) Mijn vader was niet zo lovend over deze functionaris. Hij kwam hem later tegen in het voormalig Nederlands Nieuw-Guinea toen hij ook werkte voor dezelfde directie Verkeer en Energie. Net als mijn vader werd dhr. Mehlbaum op 30 april 1956 Koninklijk onderscheiden. Echter dhr. Mehlbaum werd benoemd tot Officier in de Orde van Oranje Nassau. Mijn vader werd benoemd tot Ridder in die Orde. Later beklaagde hij zich daarover, want dhr. Mehlbaum had de HBS gevolgd en mijn vader 'slechts' MULO. Dat was volgens mijn vader de reden dat hij tot Ridder was benoemd en niet tot Officier. Overigens hadden Mehlbaum en hij dezelfde rang en dezelfde carrière bij de PTT gehad.

Bij de beschouwing van de overplaatsing van de heer Mehlbaum, waarop bij het formatievoorstel zal worden teruggekomen, zal n.h.v. (?), gezien zijn bijzondere functie v.z.b. (?) de technische dienst in Riouw de mening van hr./HTT/RTT zijn te vragen.- Zie schrijven van Captt no. 7/1/Captt/GEHEIM dd 2 juli 1947.- Voor eensluidend afschrift, De Postklerk, H. Olaf (?).

Op 16 februari 1948 heeft mijn vader een brief geschreven aan het Hoofdkwartier van de adjudant generaal in Nederlands Indië, met de vraag waar hij geld kon opnemen van het saldo tegoed aan militaire inkomsten . Dit hoofdkwartier was een onderdeel van de Koninklijke Landmacht van het Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger. Hij kreeg rond 25 maart 1948 het volgende schriftelijke antwoord van het plv. Hoofd van het 4e Kantoor, H.G.J. de LEEUW, Kapitein. Zie bijlage 37.

1. In antwoord op Uw schrijven gedagtekend Tandjongpinang, 16 februari 1948 wordt medegedeeld, dat Uw saldo tegoed aan militaire inkomsten ad f 2724.65 per c.o.b. (?) van 25 November 1947, administratief werd overgegeven aan de Centrale Begrotings Boekhouding van het Departement van Financien te Batavia.
2. In verband hiermede kunt U zich voor eventuele opname van gelden a.a. (?) wenden tot genoemd departement.

Namens de Adjudant Generaal, Het Hoofd IB (?), b.v. (?), Het plv. Hoofd van het 4e Kantoor, H.G.J. de LEEUW, Kapitein. Onderaan de brief staat: Aan: W.E. van PUT, Controleur P.T.T., TANDJONGPINANG (RIOUW).